

પાંચ સ્વરૂપની યાદના પચ્ચીસ મુદ્દાઓ

અ.કુ. પ્રો. પ્રફુલ્લચંદ્ર શાહ (નડિયાદ)

વિશ્વ નાટકમાં બ્રાહ્મણ આત્માઓનો પાર્ટ ઓલ રાઉન્ડ છે. સૃષ્ટિચક્ર માં આદિ થી અંત સુધીનો પાર્ટ ભજવનારી આપણે સૌ વિશેષ આત્માઓ છીએ. આપણા આ ઓલ રાઉન્ડ પાર્ટમાં આપણે વિશેષરૂપે પાંચ સ્વરૂપો ધારણ કરીએ છીએ. આપણા આ પાંચ સ્વરૂપમાંના દરેક સ્વરૂપના પાર્ટનું આ શાશ્વત ડ્રામામાં વિશેષ મહત્વ છે. આ પાંચ સ્વરૂપોના પાર્ટના સંસ્કાર આ સંગમયુગમાં આપણે યોગાભ્યાસ દ્વારા ભરવાના છે, એટલે પાંચ સ્વરૂપોની યાદ આપણી યોગ સાધનાનો અતિ મહત્વનો અભ્યાસ છે. બાબાએ પણ અનેક મુરલીઓમાં આ અભ્યાસનું મહત્વ બતાવ્યું છે. સ્વયં બાપદાદાએ તેમની એક પધરામણી દરમ્યાન પાંચ સ્વરૂપની યાદની ડ્રીલનો વિશેષ અભ્યાસ કરાવ્યો છે. આપણને યોગાભ્યાસમાં તલ્લીન કરી દેતા અનેક રૂહાની ગીતોમાં નું એક ગીત પણ આપને પાંચ સ્વરૂપોની યાદ અપાવી જાય છે.

“ આવો અનુભવ કરે, આત્મ દર્શન કરે,
અપને પાંચો સ્વરૂપો કા ચિંતન કરે.”

આપણા આ પાંચ સ્વરૂપ છે: (૧) બીજ સ્વરૂપ (૨) દેવતા સ્વરૂપ (૩) પૂજ્ય સ્વરૂપ (૪) બ્રાહ્મણ સ્વરૂપ અને (૫) ફરિશ્તા સ્વરૂપ. આ પાંચ સ્વરૂપોની યાદ આપણે એક મિનિટમાં પણ કરી શકીએ છીએ અને ઈચ્છીએ તો એક કલાક કે તેથી વધુ સમય માટે પણ કરી શકીએ છીએ. દરેક યોગ અભ્યાસને આપણે સાર રૂપમાં કરતા હોઈએ છીએ, તો કેટલીક વાર તેના વિસ્તારમાં જઈ, તે અવસ્થામાં લાંબા સમય માટે સ્થિત થઈ, વિશેષ અનુભવ પણ કરતા હોઈએ છીએ. ઘણી મુરલીઓમાં બાબા એ સાર રૂપમાં તેમજ વિસ્તારના રૂપમાં યોગાભ્યાસનું મહત્વ બતાવ્યું છે. ૧૯૭૮ ની સાલની એક મુરલીમાં બાબાએ કહ્યું છે કે બાળકોએ એ ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરી લેવી જોઈએ, જેથી કરીને એક સેકન્ડમાં સારમાં થી વિસ્તારમાં જઈ શકે તેમજ એક સેકન્ડમાં વિસ્તારમાં થી સારમાં આવી શકે.

આ સંદર્ભમાં, એક અમૃતવેલાના સમયે, પાંચ સ્વરૂપની યાદ વિષે મનન-ચિંતન ચાલતું હતું, પાંચ-દશ મિનિટ માટે સાર રૂપમાં અભ્યાસ કરવો આપણા દરેક માટે સરળ છે પરંતુ પાંચ સ્વરૂપોની યાદનો વિસ્તાર કેટલો હોઈ શકે? કેવો હોઈ શકે? તે વિષે ચિંતન ચાલતું હતું. ચિંતન કરતા લાગ્યું કે પાંચ સ્વરૂપની યાદના તો અનેક મુદ્દાઓ છે. દરેક સ્વરૂપની સાથે અનેક મુદ્દાઓ સંકળાયેલા છે જેમકે દરેક સ્વરૂપની સાથે કોઈ ચોકકસ સ્થળ, જેને આપણે ધામ કહીએ છીએ, સંકળાયેલું છે અર્થાત્ પાંચ સ્વરૂપની સાથે પાંચ ધામ સંકળાયેલા છે. તેજ રીતે દરેક સ્વરૂપની સાથે સૃષ્ટિચક્રનો કોઈ ચોકકસ કાળ સંકળાયેલો છે એટલે કે પાંચ સ્વરૂપોની સાથે પાંચ કાળ સંકળાયેલા છે. આગળ વિચારીએ તો પાંચ સ્વરૂપો સાથે આત્માની પાંચ ભિન્ન-

ભિન્ન અવસ્થાઓ સંકળાયેલી છે. તેજ રીતે પાંચ સ્વરૂપ સાથે પાંચ વિશેષ અનુભૂતિયો સંકળાયેલી છે. આ રીતે, પાંચ સ્વરૂપ સહિત પાંચ સ્વરૂપની યાદના પચ્ચીસ મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં આવ્યાં. તમે પણ ચિંતન કરો તો આનાથી પણ વિશેષ મુદ્દાઓ મળી શકે પરંતુ જે પચ્ચીસ મુદ્દાઓ મારા ધ્યાનમાં આવ્યાં તેની થોડી ચર્ચા કરી લઈએ.

(૧) બીજ સ્વરૂપ: જે આપણું મૂળ સ્વરૂપ છે. મૂળભૂત રૂપે આપણે સૌ અતિ સૂક્ષ્મ બિંદુરૂપ આત્મા છીએ. આપણું સમગ્ર અસ્તિત્વ તેમજ વ્યક્તિત્વ આ બીજ રૂપ બિંદુમાં સમાયેલું છે. બીજમાં સમાયેલા રેકર્ડના આધારે આપણે સૃષ્ટિ નાટકમાં આપણો ઓલ રાઉન્ડ પાર્ટ ભજવીએ છીએ.

(૨) દેવતા સ્વરૂપ: સૃષ્ટિચક્રના પાર્ટ દરમ્યાન આ આપણું સર્વગુણ સંપન્ન તેમજ દિવ્ય સાકારી સ્વરૂપ છે. સર્વ રીતે આ આપણું સમૃદ્ધ સ્વરૂપ છે.

(૩) પૂજ્ય સ્વરૂપ: દ્વાપરયુગમાં આપણા આ સ્વરૂપનું આપણા દ્વારા તેમજ અન્ય ભક્ત સમુદાય દ્વારા પુજન, ગાયન, અર્ચન, મહિમા થાય છે.

(૪) બ્રાહ્મણ સ્વરૂપ: આ આપણી આત્માનું ચઢતી કલાનું, હીરા સમાન, સર્વોચ્ચ સ્વરૂપ છે. જે સ્વરૂપમાં આપણને પરમાત્માનું સાનિધ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

(૫) ફરિશ્તા સ્વરૂપ: સંગમયુગ પરનું આ આપણું ડબલ લાઈટ, અવ્યક્ત, આકારી સ્વરૂપ છે. સ્વપરિવર્તન તેમજ વિશ્વ પરિવર્તન માટેનું તેમજ બાબા સાથે સૂક્ષ્મ વતનમાં સર્વ સંબંધોની રસના લેવા માટેનું આ આપણું શ્રેષ્ઠ સ્વરૂપ છે. આ સ્વરૂપ આપણુ અંતઃવાહક પણ છે, જેનાં માધ્યમથી આપણે સમગ્ર સાકારી તેમજ આકારી લોકમાં પરિભ્રમણ કરતા રહીએ છીએ.

ઉપરોક્ત પાંચ સ્વરૂપોની સાથે પાંચ ધામ સંકળાયેલા છે. (૧) પરમધામ (૨) સુખધામ (૩) ભક્તિધામ (૪) સંગમધામ (૫) સૂક્ષ્મ ધામ.

પરમધામ: આપણી બીજ સ્વરૂપ અવસ્થામાં આપણે પરમધામમાં હોઈએ છીએ. પરમધામ બ્રહ્માંડનો બ્રાહ્મિતમ વિસ્તાર છે, જેમાં અનંત સુધી સોનેરી લાલ પ્રકાશ વાળું છઠ્ઠું બ્રહ્મતત્વ ફેલાયેલું છે. જ્યાં કશું જ સાકારી નથી. જ્યાં કોઈ આકારી નથી, બીજ સ્વરૂપ આત્માઓનું તેમજ બીજરૂપ પરમાત્માનું આ મૂળ નિવાસ સ્થાન છે.

સુખધામ: સૃષ્ટિચક્રનો પ્રથમ યુગ એટલે સોનેરી સતયુગ, શ્રેષ્ઠ યુગ. પૃથ્વી રંગમંચ પર આ સમયે આપણે દેવતા સ્વરૂપે પાર્ટ ભજવીએ છીએ, તેમજ પૃથ્વી રંગમંચ સુખધામ હોય છે. દુઃખ, અશાંતિ, રોગ, શોકથી સંપૂર્ણ મુક્ત ધામ હોય છે. સર્વ પ્રકારે આત્માઓ સુખી અને સમૃદ્ધ હોય છે.

ભક્તિધામ: દ્વાપર યુગમાં આપણે સૌ ભક્ત બનીને પૂર્ણ આસ્થા તેમજ શ્રદ્ધાથી આપણા અનેક પૂજ્ય સ્વરૂપોની પ્રેમપૂર્વક ભક્તિ કરીએ છીએ. આ સમયે પૃથ્વી રંગમંચ ભક્તિધામ બની જાય છે.

સંગમધામ: સૃષ્ટિચક્રના સંગમયુગમાં સ્વયં પરમાત્મા શિવનું અવતરણ થાય છે. અજ્ઞાન રૂપી અંધકારમાં અટવાયેલી, તમો પ્રધાન, પતિત આત્માઓને જ્ઞાન તેમજ યોગની શિક્ષા આપી, શિવબાબા આપણને ચઢતી કલામાં લઈ જાય છે. શુદ્ધ માંથી હીરા સમાન બ્રાહ્મણ બનાવે છે.

સૂક્ષ્મધામ: આપણા ડબલ લાઈટ ફરિશ્તા સ્વરૂપમાં મહદ અંશે આપણે સૂક્ષ્મ વતનમાં હોઈએ છીએ. જે અલૌકિક સફેદ પ્રકાશથી આચ્છાદિત છે. આ ધામમાં આપણે આકારી, અવ્યક્ત બાપદાદા સાથે મિલન મનાવી અનેક સંબંધોની રસના લઈએ છીએ.

સૃષ્ટિચક્ર એક કાળ ચક્ર છે. આપણા પાંચ સ્વરૂપ સાથે પાંચ કાળ પણ સંકળાયેલા છે. (૧) અનાદિ (૨) આદિ (૩) મધ્ય (૪) અંત (૫) અનંત, જેમાં અનાદિ તેમજ અનંત કાળથી અતિત, કાલાતિત છે. જ્યારે આદિ, મધ્ય અને અંત પાંચ હજાર વર્ષના સૃષ્ટિચક્રનો આદિ, મધ્ય અને અંત નો સમય છે.

(૧) અનાદિ: આ કાલાતિત સમયમાં આપણે આપણી બીજ સ્વરૂપ સુષુપ્ત અવસ્થામાં હોઈએ છીએ. આ અવસ્થા કર્માતિત અવસ્થા પણ છે. આ સ્વરૂપમાં આપણને કાળની કોઈ સભાનતા હોતી નથી.

(૨) આદિ: સૃષ્ટિચક્રનો આદિનો સમય એટલે સત્યુગ. આ સમયે આપણે આપણા દેવતા સ્વરૂપમાં હોઈએ છીએ. દેવતા સ્વરૂપની યાદ સાથે આદિના સમયની યાદ પણ કરી લઈએ.

(૩) મધ્ય: દ્વાપર યુગ એ સૃષ્ટિચક્રનો મધ્યનો સમય છે. જે સમયે આપણા પૂજ્ય સ્વરૂપની ભક્તિ તેમજ મહિમા થાય છે. પૂજ્ય સ્વરૂપની યાદ સાથે કાલચક્ર ના મધ્યના સમયને વિસ્તારથી યાદ કરી લઈએ.

(૪) અંત: કલિયુગનો અંતિમ સમય અને સત્યુગની શરૂઆતનો સમય જે બ્રાહ્મણો માટે સંગમયુગનો સમય છે. આ સૃષ્ટિચક્રનો અંતિમ સમય છે એટલે બ્રાહ્મણ સ્વરૂપની યાદ સાથે આ અંતિમ સમયના દશ્યોને પણ યાદ કરી લઈએ.

(૫) અનંત: આપણી ફરિશ્તાપનની અવસ્થામાં આપણે સૂક્ષ્મ વતનમાં હોઈએ છીએ, જે સાકાર લોકથી પરનો લોક છે. આ સ્થાન પણ કાલાતિત છે. એટલે ફરિશ્તા સ્વરૂપની યાદ સાથે આપણે અનંતતાની અનુભૂતિ કરી શકીએ છીએ.

તેજ રીતે પાંચ સ્વરૂપની સાથે આત્માના પાંચ વિશેષ સ્વધર્મોની અનુભૂતિ સંકળાયેલી છે.

(૧) શાંતિની અનુભૂતિ: બીજરૂપ અવસ્થામાં આપણે પરમધામમાં હોઈએ છીએ. જ્યાં પરમ શાંતિ, નિરવ શાંતિ હોય છે. એટલે પરમધામને આપણે શાંતિધામ પણ કહીએ છીએ. બીજરૂપ અવસ્થાની સ્મૃતિ સાથે આપણે પરમ શાંતિનો અનુભવ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

(૨) સુખની અનુભૂતિ: સંપૂર્ણ સુખ સાથે સમૃદ્ધિનો યુગ એટલે સત્યુગ જ્યાં આપણે દેવતા સ્વરૂપમાં હોઈએ છીએ. દેવતા સ્વરૂપની યાદ સાથે આપણે તે સમયની સુખ-સમૃદ્ધિને યાદ કરી, પરમ સુખની અનુભૂતિ સરળતાથી કરી શકીએ છીએ.

(૩) પ્રેમની અનુભૂતિ: આપણા પૂજ્ય સ્વરૂપની ભક્તિ ખુબ જ આસ્થા અને શ્રદ્ધાથી થાય છે. તેમાં પ્રેમભાવ તેમજ સમર્પણભાવ હોય છે. પ્રેમભાવ થી કરેલ ભક્તિ જ ફળે છે. એટલે પૂજ્ય સ્વરૂપની યાદ સાથે આપણે પ્રેમની ગહન અનુભૂતિ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

(૪) શક્તિની અનુભૂતિ: સંગમયુગમાં બાબા જ્ઞાન તેમજ યોગના શિક્ષણ દ્વારા નિર્બળ આત્માઓનું સશક્તિકરણ કરે છે. એટલે બ્રાહ્મણ સ્વરૂપની યાદ સાથે આપણે વિશેષ શક્તિઓની પ્રાપ્તિઓ અનુભવ કરી શકીએ છીએ.

(૫) આનંદની અનુભૂતિ: ફરિશ્તાપન ની અવસ્થામાં આપણે ઉપરામ હોઈએ છીએ, બંધનોથી મુક્ત હોઈએ છીએ, પ્રભુ મિલનનો આસ્વાદ માણતા હોઈએ છીએ. જે આપણને પરમાનંદની અનુભૂતિ કરાવે છે. આ અવસ્થાની યાદ સાથે પરમાનંદનો અનુભવ કરવા પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

આ ઉપરાંત પાંચ સ્વરૂપોની યાદ સાથે આત્માની પાંચ અવસ્થાઓ સંકળાયેલી છે.

(૧) નિરાકારી અવસ્થા: બીજ સ્વરૂપમાં આપણે સંપૂર્ણ રીતે નિરાકારી અવસ્થામાં હોઈએ છીએ, ન કોઈ સાકારી શરીર છે, ન કોઈ આકારી શરીર છે. પરિમાણ રહિત ઝિંદુરૂપ અવસ્થામાં હોઈએ છીએ. બીજ સ્વરૂપની યાદની સાથે આપણે આપણી નિરાકારીતાનો અનુભવ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

(૨) નિર્વિકારી અવસ્થા: દેવતા સ્વરૂપમાં આપણે સંપૂર્ણ પવિત્ર હોઈએ છીએ. વિકારોનું કોઈ જ નામો-નિશાન હોતું નથી એટલે દેવતા સ્વરૂપની યાદ કરતાની સાથે જ આપણે આપણી નિર્વિકારીતાનો અનુભવ કરી શકીએ છીએ.

(૩) અલંકારી અવસ્થા: પૂજ્ય સ્વરૂપમાં આપણી મંદિરોમાં વિધીવત્ પૂજા થાય છે. જેમાં અનેક અલંકારોથી આપણો શણગાર થાય છે. દિવસ દરમિયાન વિવિધ દર્શનોમાં આપણો શણગાર પણ બદલાય છે. પૂજ્ય સ્વરૂપની યાદ સાથે આપણે અલંકારી અવસ્થાનો અનુભવ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

(૪) નિરહંકારી અવસ્થા: આત્માની પડતીનું કારણ દેહ અહંકાર છે. બ્રાહ્મણ સ્વરૂપમાં બાબાના જ્ઞાનના આધારે આપણે દેહ અહંકાર (દેહભાન) થી મુક્ત થઈ, આત્મ અભિમાની બનીએ છીએ, જેથી આપણા સર્વ પ્રકારના અહંકાર નષ્ટ થાય છે. આપણે સરળતાથી નિરહંકારી અવસ્થાનો અનુભવ કરી શકીએ છીએ.

(૫) આકારી અવસ્થા: ફરિશ્તા એ આપણી ડબલ આકારી અવસ્થા છે. આ અવસ્થા સાકારથી પરેની અવસ્થા છે. અલૌકિક પ્રકાશથી સર્જાયેલા અનેક આકારોની વિશેષ અનુભૂતિ કરવાનો પ્રયાસ આપણે ફરિશ્તા સ્વરૂપની યાદ સાથે કરવો જોઈએ.

આ રીતે જો પાંચ સ્વરૂપની યાદ સાથે પાંચ ધામને, પાંચ કાળને, પાંચ અવસ્થાઓ ને તેમજ પાંચ વિશેષ અનુભૂતિયોને સાંકળી લેવામાં આવે તો આપણે વિશેષ તેમજ વિસ્તૃત અનુભવો કરી શકીશું.

ઓમ શાંતિ